

HET ESR 2010

ationale rekeningen voor een wereld in verandering

dinsdag
27 Mei 2014

- 09:30 ONTHAAL
- 10:00 **OPENINGSTOESPRAAK VAN DE VOORZITTERS**
Norbert De Batselier (Directeur van de NBB) en
Jean-Marc Delporte (Voorzitter van de raad van bestuur van het INR)
- 10:15 **DE NATIONALE REKENINGEN: STATISTIEK TUSSEN ECONOMISCH
BELEID EN WETENSCHAP**
Erik Buyst (KUL)
- 10:45 **VIER MANIEREN OM HET ESR 2010 TE BENADEREN**
Introductie: Rudi Acx (NBB)
- DE MONDIALISERING
Kim Janssens (NBB)
 - DE KENNISECONOMIE
Catherine Rigo (NBB)
 - DE FINANCIËLE DIMENSIE
Steven Cappoen (NBB)
 - DE OVERHEIDSFINANCIËN
Claude Modart (NBB)
- 12:00 **OPGAVEN VOOR DE TOEKOMST**
Francis Malherbe (Consultant)
- Reacties en commentaren worden geïnitieerd door
Dhr. Etienne de Callataÿ (Hoofdeconoom van de Bank Degroof) en
Dhr. Gallo Gueye (Head of Unit – Eurostat).
- 12:35 **BESLUIT**
Rudi Acx (NBB)
- 12:45 **SANDWICH-LUNCH**

1. DE NATIONALE REKENINGEN: STATISTIEK TUSSEN ECONOMISCH BELEID EN WETENSCHAP

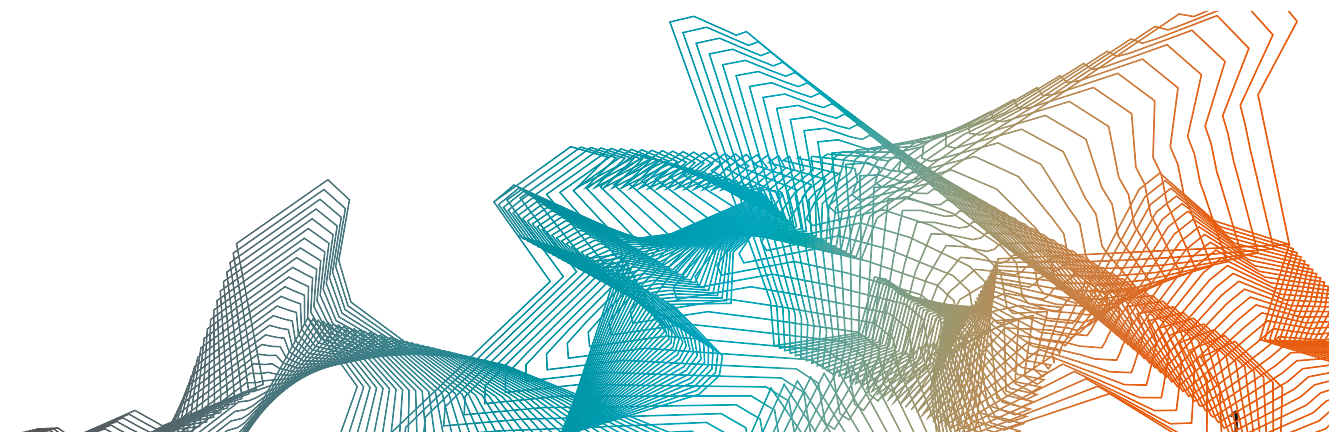
In deze bijdrage wordt het ontstaan en de ontwikkeling van de nationale rekeningen in kaart gebracht tot vandaag. Centraal staat de interactie met de academische wereld en met het economisch beleid.

In eerste instantie gaan we dieper in op de internationale context. In pionierslanden, zoals de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, werkten academici al geruime tijd aan een statistisch instrumentarium om de economische performantie van een land nauwkeuriger te kunnen meten. Door de Grote Depressie van de jaren 1930 en de optimalisering van de oorlogsproductie tijdens Wereldoorlog II kwamen die inspanningen in een stroomversnelling terecht. De opmaak van de nationale boekhouding werd een opdracht van officiële statistische diensten, zoals het Amerikaanse Department of Commerce. De verdeling van de Marshallhulp was dan weer de katalysator voor de uitbouw van meer internationale coördinatie op het gebied van definities en methodologie. Nadien werd deze rol overgenomen door de Verenigde Naties en in het kader van de Europese integratie door Eurostat.

In tweede instantie gaan we dieper in op de ontwikkelingen in België. Ook hier namen academici het voortouw, maar in tegenstelling tot de meeste andere Westerse landen toonde de overheid geen belangstelling. Pas in 1963 verschenen de eerste officiële ramingen van het Belgische BNP. De uitbouw van een Keynesiaans gericht beleid tijdens de regering Eyskens-Lilar was daar niet vreemd aan. Maar na enige decennia deemsterde deze dynamiek weer weg, wat de kwaliteit van de Belgische nationale boekhouding ondermijnde. Mede om daaraan te verhelpen werd in 1994 het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) opgericht.

Erik BUYST (Center for Economic Studies, KU Leuven)

[\[Terug\]](#)

2. VIER MANIEREN OM HET ESR 2010 TE BENADEREN

2.1 De mondialisering

Productieprocessen worden steeds meer verspreid over verschillende landen onder meer met het oog op het efficiënt benutten van de aanwezige productiefactoren. Deze toegenomen mondialisering heeft aanleiding gegeven tot een aanpassing van de internationale standaarden die gebruikt worden voor de opstelling van de nationale rekeningen (ESR 2010) en de betalingsbalans (BPM6). Voor België, dat gekenmerkt wordt door haar open economie, zal deze nieuwe standaard een belangrijke impact hebben op de weergave van de in- en uitvoercijfers.

Volgens het **ESR 95 en BPM5** is er sprake van een in- of uitvoer van een goed wanneer er een eigendomsoverdracht plaatsvindt met betrekking tot dit goed tussen een resident en een niet-resident. Significante **maakloonwerk, herstellingen en merchanting** vormen een uitzondering op dit principe. In deze gevallen werd het werkelijke criterium voor registratie in de in- en uitvoer van goederen gelijkgesteld met grensoverschrijding. Dit betekent dat deze transacties werden opgenomen in de in- en uitvoer van goederen wanneer er een grensoverschrijding was. Onder het **ESR 2010 en BPM6** vervallen deze uitzonderingen en wordt het principe van eigendomsoverdracht strikter toegepast.

Concreet heeft de overgang naar het nieuwe ESR 2010 en BPM6 volgende implicaties:

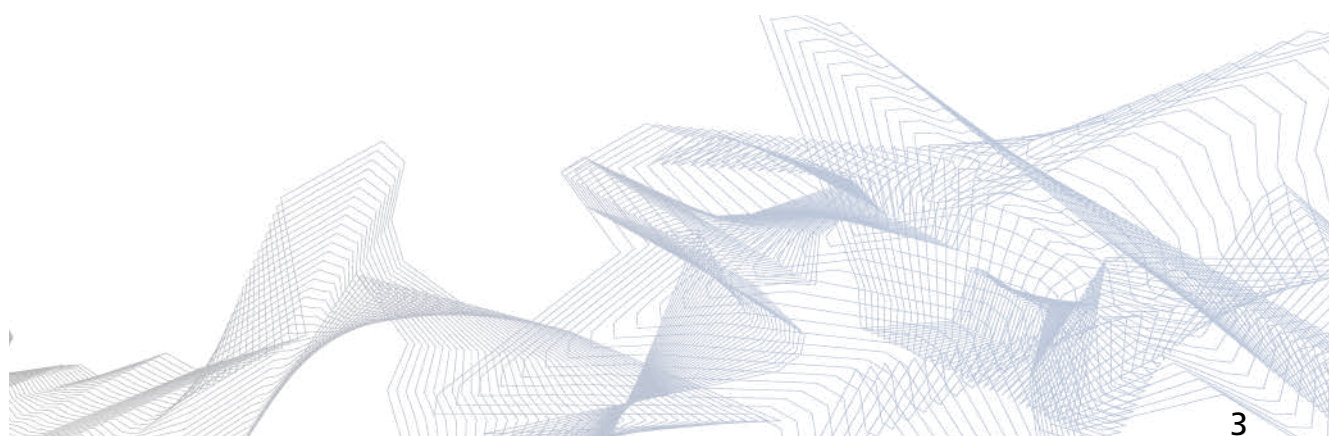
- Wat **maakloon** betreft, werd onder het ESR 95 en BPM5 een eigendomsoverdracht geïmputeerd, zelfs al was er geen sprake van een echte, formele eigendomsoverdracht. Hierdoor werd de transactie opgenomen in de in- en uitvoer van goederen waarbij de waardering van de stromen gelijk was aan de waarde van de goederen voor en na bewerking. Deze werkwijze gaf aanleiding tot geïnflateerde handelsstromen. Om dit te verhelpen, wordt onder het ESR 2010 en BPM6 het principe van eigendomsoverdracht strikter toegepast, waardoor maakloontransacties worden opgenomen in de in- en uitvoer van diensten onder de vorm van een maakloonfee. Er zal dus een verschuiving plaatsvinden van de goederen- naar de dienstenrekening zonder impact op het BBP. De statistieken van het buitenlandse goederenverkeer daarentegen, waar het criterium voor registratie grensoverschrijding is, blijven maakloontransacties registreren in de in- en uitvoer van goederen. Deze gewijzigde standaard heeft een belangrijke impact op de interpretatie van de aanbod- en gebruikstabellen en in- en outputtabellen.
- **Herstellingstransacties** werden, net zoals maakloon, onder het ESR 95 en BPM5 geregistreerd als een in- en uitvoer van een goed, zelfs al was er geen sprake van eigendomsoverdracht. In het nieuwe ESR 2010 en BPM6 wordt deze uitzondering op het eigendomsoverdrachtsprincipe weggewerkt en zal dit als een dienst beschouwd worden. Ook hier zal een verschuiving plaatsvinden van de goederen- naar de dienstenrekeningen zonder impact op het BBP.
- Door de striktere toepassing van het principe van eigendomsoverdracht, wordt **merchanting** vanaf het ESR 2010 geregistreerd als een in- en uitvoer van goederen. In het ESR 95 en BPM5

werd dit nog beschouwd als een in- en uitvoer van diensten. Omdat dit zuiver een verplaatsing is en geen nieuwe berekeningswijze, heeft ook deze wijziging geen impact op het BBP.

Het ESR 2010 is grotendeels in overeenstemming met de mondiale richtlijnen voor nationale rekeningen, het SNA 2008 dat in parallel met BPM6 werd opgesteld. BPM6 en SNA 2008 zijn bijgevolg consistent in termen van concepten en definities. Deze harmonisatie zorgt voor een betere afstemming tussen nationale rekeningen en de betalingsbalans, waardoor de statistieken beter vergeleken kunnen worden. Zo is de verwerking van het maakloonwerk in het ESR 2010 en BPM6 met elkaar geharmoniseerd. Dit is tevens het geval voor de behandeling van FISIM (Financial Intermediation Services Indirectly Measured) en beheerskosten impliciet doorgerekend door vermogensbeheerders.

Anneleen CASIERIS et Kim JANSSENS (Nationale Bank van België)

[\[Terug\]](#)

2.2 De kenniseconomie

De economische theorie benadrukt het belang van **technische vooruitgang** als voornaamste bron van productiviteitsgroei op lange termijn. **Research en Development (R&D)** vormt een belangrijk onderdeel van deze technische verandering. Het staat immers vast dat R&D-activiteiten een cruciale rol spelen in het vergroten van de kennis en zodoende in een stijging van de productiviteit, de groei en het concurrentievermogen van een economie.

De toegenomen bewustwording daaromtrent in de ontwikkelde economieën tijdens de afgelopen twintig jaar, verklaart de aandacht van economische en politieke beleidsbepalers, en in het bijzonder van verschillende internationale instellingen, voor de herziening van de stelsels van de nationale rekeningen, teneinde de **economische voordelen van R&D beter in aanmerking te nemen**.

De methodologische handleidingen (SNA en ESR) werden dan ook aangepast om R&D in aanmerking te nemen als onderdeel van het intellectueel patrimonium van de economieën: er wordt nu verondersteld dat **uitgaven voor R&D ten grondslag liggen aan de creatie van activa die moeten worden beschouwd als intellectuele eigendom**. De voorraad aan activa van de verschillende economieën moet derhalve worden uitgebreid met onderzoeksactiviteiten die een aanvulling vormen op meer 'klassieke' materiële activa zoals machines, gebouwen, bouwwerken, enz. Het geheel van de activa, met inbegrip van de door R&D gegenereerde activa, wordt gedurende meer dan een jaar gebruikt in het kader van de productieprocessen.

De creatie van een activavoorraad impliceert dat er investeringsuitgaven moeten worden gedaan om deze activa te verwerven of te vormen. **R&D-uitgaven moeten dan ook worden beschouwd als investeringsuitgaven** (ook 'bruto-investeringen in vaste activa' genoemd) en niet langer als uitgaven voor intermediair verbruik, die rechtstreeks tijdens het jaar worden gebruikt in de productieprocessen. Dit is een fundamentele wijziging, want ze betekent dat het bbp opwaarts zal worden herzien.

Van alle wijzigingen die het ESR 2010 met zich meebrengt, zal deze wellicht het bbp het sterkst beïnvloeden, hoewel het te vroeg is om een cijfer naar voren te schuiven.

Dit effect zal voelbaar zijn in alle Europese landen, maar ook in de rest van de wereld, aangezien deze verandering haar oorsprong vindt in de herziening van het SNA.

Catherine RIGO (Nationale Bank van België)

[Terug]

2.3 De financiële dimensie

De financiële rekeningen vormen een onderdeel van het stelsel van nationale rekeningen. Zij geven aan hoe de verschillende economische sectoren hun financiële overschotten beleggen en/of hun financiële tekorten financieren. Zij bieden een gedetailleerd beeld van de financiële vorderingen en schulden tussen de nationale institutionele sectoren (niet-financiële vennootschappen, financiële vennootschappen, overheid, gezinnen) en tussen de nationale economie en het buitenland. Die schulden en vorderingen worden bovendien ingedeeld naar financiële instrumenten. De financiële rekeningen worden opgesteld naar uitstaande vorderingen en schulden (voorraden) op een bepaald tijdstip en naar wijzigingen (stromen) over een periode.

De financiële rekeningen worden gebruikt om de kenmerken en de opgetekende bewegingen van de beleggingen en de financieringen in de economie te analyseren. De analyse van de belangrijkste financieringskanalen in de economie en de beoordeling van de liquiditeit komen tegemoet aan de behoeften van de economische en financiële beleidsvoerders. Aan de hand van de beschrijving van de intersectorale financieringen kan immers worden uitgemaakt welke rol de financiële instellingen en de markten vervullen bij de verwerving en distributie van middelen. De financiële rekeningen laten toe om de effecten van maatregelen in het vlak van het monetaire beleid of het begrotingsbeleid te evalueren. Ten slotte maken ze het ook mogelijk bepaalde ramingen te formuleren van sectorale saldi, inkomsten en uitgaven, en de ontwikkeling te voorspellen van sommige categorieën van activa of verplichtingen.

De financiële rekeningen worden opgemaakt aan de hand van de concepten, definities, nomenclaturen en boekhoudregels van het Europees Stelsel van nationale en regionale Rekeningen. De wijzigingen in het nieuwe ESR 2010 ten opzichte van het ESR 1995 weerspiegelen de veranderde financiële wereld door enerzijds aanpassingen in en een uitbreiding van de **financiële transacties** in activa en passiva en anderzijds een vernieuwde **classificatie van de institutionele sectoren**.

Wat betreft de **financiële transacties** wordt bijvoorbeeld het nieuwe instrument 'voorzieningen voor claims in het kader van standaardgaranties' toegevoegd. Bovendien worden de pensioenrechten nu duidelijk onderscheiden van de levensverzekeringsrechten, terwijl beide voorheen samen werden gepubliceerd in de rubriek verzekeringstechnische voorzieningen. Er zijn ook een aantal andere kleinere wijzigingen die evenwel geen significante impact hebben op de gepubliceerde cijfers. Een voorbeeld hiervan is de gewijzigde registratie van de bijzondere trekkingsrechten.

Analoog aan wat voorheen reeds werd toegepast voor overheidsondernemingen, worden in het ESR 2010 ook voor de andere ondernemingen de zogenaamde superdividenden geregistreerd. Dit wil zeggen dat dividenden die veel hoger zijn dan een normaal dividendniveau in vergelijking met de uitkeerbare winst niet langer in de niet-financiële rekeningen als inkomen uit vermogen worden geboekt, maar dat deze superdividenden worden beschouwd als een financiële transactie, met name een onttrekking van kapitaal aan de onderneming in de financiële rekeningen.

In de **classificatie van de institutionele sectoren** wordt er een meer uitgebreide subclassificatie gemaakt in de financiële sector, een overzicht gaat in onderstaande tabel. Deze sector wordt uitgebreid met de nieuwe subsector 'financiële instellingen en kredietverstrekkers binnen concernverband'.

Dit zijn financiële instellingen die zich noch met financiële intermediatie, noch met het verlenen van financiële hulpdiensten inlaten en waarvan het merendeel van hetzij de activa hetzij de passiva niet op open markten wordt verhandeld. Een voorbeeld hiervan zijn de holdings, die nu duidelijk onderscheiden zullen worden van de hoofdkantoren. De niet-financiële hoofdkantoren blijven in de niet-financiële sector. Hierdoor vindt er echter een grote verschuiving plaats van financiële activa en passiva van de sector niet-financiële vennootschappen naar de sector van de financiële instellingen.

SUBSECTOREN VAN DE FINANCIËLE SECTOR VOLGENS ESR 1995 EN ESR 2010

ESR 1995 sector		ESR 2010 sector		Wijziging
S.121	Centrale Bank	S.121	Centrale Bank	–
S.122	Overige monetaire financiële instellingen	S.122	Deposito-instellingen	Exclusief geldmarktfondsen
		S.123	Geldmarktfondsen	Afgezonderd van S.122
S.123	Overige financiële intermediairs	S.124	Beleggingsfondsen m.u.v. GMF's	–
		S.125	Overige financiële intermediairs	Financiële hoofdkantoren worden S.126 Financiële holdings worden S.127
S.124	Financiële hulpbedrijven	S.126	Financiële hulpbedrijven	Inclusief financiële hoofdkantoren
–	–	S.127	Financiële instellingen en kredietverstrekkers binnen concernverband	Financiële holdings (voorheen S.123) Niet-financiële holdings en treasury companies (voorheen S.11: niet-financiële sector)
S.125	Verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen	S.128	Verzekeringsinstellingen	–
		S.129	Pensioenfondsen	–

Steven CAPPOEN (Nationale Bank van België)

[Terug]

2.4 De overheidsfinanciën

Het toezicht op de overheidsfinanciën is de afgelopen jaren alsmat belangrijker geworden in Europa, tegen de achtergrond van de economische en financiële crisis, die het probleem van de houdbaarheid van de overheidstekorten en -schulden aan het licht heeft gebracht. Het ESR 2010 weerspiegelt deze bezorgdheid. Het beoogt een grotere transparantie, en tracht een **beter inzicht te verschaffen in de economische realiteit van de eenheden en hun transacties**, los van de steeds complexere rechtsvormen die zij kunnen aannemen.

Het ESR 2010, dat de vrucht is van de ervaring die door de opstellers van de nationale rekeningen en in het bijzonder door de statistici van de overheidsfinanciën in de afgelopen vijftien jaar werd opgedaan in het kader van de halfjaarlijkse kennisgevingen van het tekort en de schuld, houdt rekening met het grootste gedeelte van de jurisprudentie die werd ontwikkeld door Eurostat en die werd gepubliceerd in de verschillende versies van de 'Manual on government deficit and debt (MGDD)'.

In het licht van de alsmat complexere financiële transacties onderzoekt het ESR 2010 welke eenheid de financiële risico's op zich neemt en er de winst van opstrijkt, ongeacht de manier waarop de contracten zijn opgesteld.

Dit onderzoek naar de economische realiteit noopt tot vragen over onder meer de volgende aspecten :

- **de indeling van de eenheden**: een eenheid kan worden ingedeeld binnen of buiten de overheidssector. Als de eenheid deel uitmaakt van de overheid, wat zelfs het geval kan zijn als ze geen middelen ontvangt uit de overheidsbegrotingen, kunnen haar transacties een invloed hebben op het tekort en de schuld ;
- **het moment van registratie van de transacties** : het ESR 2010 registreert de transacties wanneer de economische activiteit of het feit dat de transactie genereert plaatsvindt, en niet wanneer de financiële afwikkeling geschiedt. In bepaalde gevallen kunnen de registratieverschillen groot zijn ;
- **de aard van de transactie** : de niet-financiële transacties (fiscale en parafiscale ontvangsten, verloning, subsidies, investeringen in vaste activa, enz.) beïnvloeden rechtstreeks het tekort, in tegenstelling tot de financiële transacties zoals de aankoop van financiële activa of de terugbetaling van schulden.

In de praktijk bestaat de **meest opmerkelijke inbreng van het ESR 2010 voor wat de Belgische overheidsfinanciën** betreft, uit de volgende elementen :

- de toevoeging van een kwalitatief criterium en de wijziging van het kwantitatief criterium om te bepalen of een overheidseenheid al dan niet marktgebonden is, wat zal uitmonden in de herindeling van eenheden bij de overheid ;
- de behandeling van de ontvangen bedragen bij overname van pensioenstelsels en in geval van effectiseringstransacties in verband met achterstallige belastingontvangsten

als financiële voorschotten in plaats van als ontvangsten met betrekking tot herverdelingstransacties;

- de registratie van de btw overgedragen aan de Europese instellingen, van de verminderingen van naar doelgroepen gerichte werkgeversbijdragen en van de terugbetaalbare belastingkredieten als fiscale en parafiscale ontvangsten van de overheid, met als gevolg een toename van de ontvangsten- en uitgavenratio's in procenten bbp;
- de registratie van de verkopen van telefonielicenties als verkopen van immateriële activa indien die licenties overdraagbaar zijn.

Claude MODART (Nationale Bank van België)

[Terug]

3. OPGAVEN VOOR DE TOEKOMST

De afgelopen jaren stonden de nationale rekeningen opnieuw hoog op de agenda van het publieke debat.

In februari 2008 vroeg een Franse president aan twee winnaars van de Nobelprijs economie een commissie op te richten die de limieten zou vastleggen van het bbp als indicator van economische resultaten en sociale vooruitgang. De werkzaamheden van deze commissie hadden weliswaar weinig rechtstreekse invloed op de herziening van het ESR, maar ze deden wel een aantal vragen rijzen die beslissend zouden kunnen zijn voor de toekomst van de nationale rekeningen, namelijk: aangezien vaststaat dat de nationale rekeningen ongeschikt zijn voor de beoordeling van de economische, ecologische en sociale aspecten van het welzijn, moeten ze worden aangepast zodat ze die aspecten beter in aanmerking kunnen nemen? Of moet daarentegen erkend worden dat ze ongeschikt zijn en zullen blijven om het welzijn te meten en moet derhalve op zoek gegaan worden naar andere maatstaven?

De herziening van het ESR bracht andere, wellicht even dringende problemen aan het licht, zoals: blijft het mogelijk en relevant om rekeningen in een strikt nationaal kader op te stellen, aangezien het door de mondialisering steeds moeilijker wordt transnationale stromen te meten? Het feit dat het steeds lastiger wordt het kwaliteitsaspect van de productie in aanmerking te nemen, ligt dan weer ten grondslag aan een vraag die veel verder reikt dan louter de nationale rekeningen: zijn basisbegrippen als productiviteit en groei nog relevant om een steeds meer gedematerialiseerde en gediversifieerde economie te vatten? Al deze aspecten vormen belangrijke opgaven voor de toekomst van de nationale rekeningen.

Francis MALHERBE (Consultant)

[Terug]

